

Képzőművészeti Szemle

A *velencei biennalén* szereplő magyar művészekről a Die Kunst című német művészeti folyóirat azt írta, hogy «egyetlenegy feltűnő tehetség sincs közöttük». Talán sokakat meglep ez a lesújtó ítélet, bennünket azonban nem; mert bár tudjuk, hogy a magyar művészet európai viszonylatban az elsők között foglal helyet, mégis kezdettől fogva láttuk, hogy a százharminc és egynéhány kiállítónak többszáz képpel való szereplése a szűk velencei helyiségekben csak fiaskóval végződhetik. A kiállítás megnyitásakor egy előkelő személyiség úgy adott kifejezést nemtetszésének, hogy árumintavásárnak nevezte a műtárgy-tengert. Csupa ismeretlen név, a tehetséges elvész közöttük. Mennyire igaza volt a zsűri egyik tagjának, Gerevichnek, aki a kiállítást szűkebb csoporttal, a modern művészekkel akarta létrehozni, éppen úgy, mint ahogy a *páduai kiállítást*, ahol a korszerű egyházművészet ülte diadalát és ahol a nemzetközi versenyben a modern magyar fiatalok értek el komoly eredményeket (lásd Aba Novák Vilmos nagy aranyérmét, Molnár C. Pál és a többiek jelentős kiténtetéseit). Reméljük, hogy a páduai kiállítás magyarjait itthon is be fogják mutatni.

Az *Ernst-Múzeum* minden kísérletezést félretéve, az idei szezonban csak befutott művészeknek akar hajlékot adni. Istókovics Kálmánnal kezdik a sort. A művészt nem fedezzük fel. Régi ismerősünk, akinek az egyházművészet, a misztika, a romantika, a történeti festés és a mesevilág iránt érzett szeretetéről többször szóltunk, bár ilyen nagy, egész munkásságát felölelő beszámolót most tart először (118 munkáját mutatta be). A válogatott grafikák, képek meggyőznek arról, hogy a nagy tehetséggel indult művész ma már külön úton haladva, a maga lábán jár. Nagy komponáló készsége, festői nyelve, eredeti grafikai kifejező ereje, maró szatirája, gazdag fantáziája a legtisztábban utolsó képein öltenek testet. Nem láttuk eddig portréit így egy csoportban, amelyek a sablonos ábrázoláson túl igaz lélektani megfigyelések. Fametszeteit is először tárja a közönség elé. Egészséges grafikai vénája itt is már az első próbálkozásnál azonnal megnyilvánul, úgy hogy a legjobbakkal is felveheti a versenyt. Istókovics Kálmán művészete elindulásától kezdve állandó emelkedést mutat. Ez a felfelé való törés, a benne rejlő lendület sok fejlődési lehetőséget rejt, amely egész biztosan meghozza a jövőben még gyümölcsét.

A *Szépművészeti kiállítások* helysége új alakulat, a közelmúltban nyílt meg. Az élő magyar művészek közül három kiválóság újabb termékeit mutatja be. Az elindulás jól sikerült!

Aba Novák Vilmos vagy kéttucat festménye közül az Árvíz c. áll a központban. Ezzel a képével megérdemelten nyerte el idén a művészeti kiténtetések egyik legnagyobbikát, a Ferenc József-díjat. Ezt a temperáját éppúgy, mint a többi alkotását elsősorban alkotója eredetisége jellemzi, amely minden más művészeti felfogástól különbözik s mely ebből a kiváló művészből vulkanikus erővel tör elő. Vitalitással átítatott festői tevékenységének alapja a modern értelemben vett valami barokkos expresszivitás, mely lenyűgöző erővel kapja meg a néző lelkét. Képeit egy főtéma, egy-egy szín — barna, fekete vagy szürke — tartja össze, mely anélkül hogy az uralkodó egységet sértené, apró színes részecskékre bomlik s legyenek azok pillanatfelvételek, rögtönzések, lélektani bravurok, mind-mind telve vannak ennek az invenciózus festőnek festői mámorával és optimiz-

musával, ami a legelfásultabb lelket is megragadja és kényszeríti a festő által magateremtett világba.

Szónyi István az előbbinek egyenes ellentéte. Csendes eliziumi mezőkön jár, halk szavú. Delikát finomságok, harmóniák áradnak kevés beszédű, csöppet sem behizelgő képeiről. Tájéköltészet csinál. Egy domboldal, hajnal, párás, vibráló Duna, csendes víz, nagy fa, ezek körülbelül képeinek címei és tárgya. Egyszerűen csupa egyszerűség, kerestelenség, de elég neki ahhoz, hogy poézissá váljon ecsetje alatt. Költészetté, még pedig líraivá, amelyet kifinomult, választékos, festői kifejező móddal varázsol elénk. Szónyi István nem mindenkié. Az ő képeit kísérő halk zene gyengéd akkordjait a nagy dobhoz szokottak nem értik. Szónyi exkluzív, csak a vele érzőknek tárja fel titkait.

A harmadik kiállító Iványi Grünwald Béla. A felsorolás sorrendje nem osztályozást jelent. Külön kell őt választanunk, mert a két fiatal mester mellett a hatvanötéves művész más szellemiséget és felfogást képvisel. Pikturája az előbbiektől főleg abban különbözik, hogy a természettel való kapcsolata emezeknél szorosabb. A természetből indul ki, nem az ideából s mint vérbeli impresszionista a látottakat lelkén megsűrve rögzíti vásznára. Iványit alkotásain a tárgy iránti szeretet, a jó szem és jó ízlés kíséri és amint ezek az újabb képei mutatják, nemcsak a régi nivót tartja, hanem megújulva tovább fejleszti. Az impresszionizmus nála még élő, mert szerves kapcsolatban van általa a multtal. Nagy értéke az egységes látás, a temperamentumos ecsethúzás s az abszolút kiforrott technika. Képei gondos kiválasztás folytán körülbelül egy szinten mozognak, mégis kiválik Naplementéjének merész színezése, érett tónusa, lendületes megoldása és pompás hangulata.

A kiállítás anyaga, úgy tudjuk, Milánóban is bemutatásra kerül s a három festő egész biztosan nem hoz szégyent a magyar művészetre.

Derkovits Gyula a *Tamás Galéria* intim helyiségében mutatja be újabb termését. Örömmel konstatáljuk, hogy a multban elszórtan szereplő képeivel szemben a mostaniak megtisztulást jelentenek, elsősorban azért, mert kikapcsolta a régebbi képein szereplő erőszakos tendenciát. Ma inkább festői célokat, eszméket keres, melyeknél a színek egymásmellettsége, viszonya kiegyensúlyozottabb és biztosabb. A tompa vörös, szürke, okkersárga színeket és ezek mindenfajta variációját komoly művészi felkészültséggel rendbeszedi és így teremt meg egyéni tónusát. Témái sötétek, pesszimizistikusak, nyomasztóak, de nagyon jellemzőek korunkra. Derkovits az élet szomorúságát, árnyalatait látja: a hídépítők verejtékét, a téli nap ködét, mely a szegény ember mellére ránehezedik, a vasút mentén munkába gyalog haladókat, a szinte inaszakadt téglahordó fiút, a gondot, a fojtott levegőjű házat a családdal, a pöffeszkedő pénzeszsákot a kávéházban stb. Tárgykeresése hasonló Káte Kolwitzhez, csak nem oly egyszólag propagatív, mint azé és nem humoros, mint a német Zille. Derkovits festészetének lehiggadása a magyar művészet gazdagodását jelenti.

A *Nemzeti Szalon* hetvennyolcadik csoportkiállításáról, mint a legtöbb szalonbeliről, hálátlan feladat írni. Hét festő szerepelt és a legjobb akarattal sem találunk közöttük művészt, de még közepes ecsetmunkát sem. Gyerekes festegetések, felesleges levelezőlap-másolatások, csupa haszonnélküli munka a keretekben. Az egyik kiállító tanító, a másik gyógyszerész, akik mind csak úgy mellékesen festenek; majd egy harmadik kalapos női aktot pingál ráérő idejében. Hát van erre szükség?

Nem írunk — mert hiszen éppen eléggé leszólták már — Erzsébet királyné szobráról és a föléje helyezett tejcsarnokról, csak megjegyezzük, hogy kár volt ezzel a megnagyított tortadísszel a patinás belvárosi templom környékét elrontani. Nem hisszük, hogy akadt volna olyan gyenge legény modern művész, aki ilyen, sokak által joggal támadott alkotmányt elkövetett volna.

Jajczay János
